

ЕЛЕКТРОННА ДЕМОКРАТІЯ В ЕСТОНІЇ.

ПРИКЛАД ДЛЯ УКРАЇНИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглядається досвід Естонії про можливість впровадження і застосування електронної демократії в Україні.

Ключові слова: електронна демократія, е-Естонія, електронний уряд, громадська думка.

Abstract

This article considers the experience of Estonia on possibility the introduction and application of e-democracy in Ukraine.

Keywords: E-democracy, e-Estonia, e-government, public opinion.

Визнаним європейським лідером за створенням системи електронного врядування є Естонія, також ця країна є передовою за якісним впровадженням інформаційних технологій до сфери державного управління.

Метою роботи є дослідження досвіду впровадження електронної демократії в Естонії.

Поняття “електронна демократія” розглядають у двох смислах. Говорячи про е-демократію у вузькому розумінні, мають на увазі застосування ІКТ для забезпечення (електронного супроводу) прав громадян. У цьому разі змінюється лише технологічний бік подання заяв, звернень, запитів органам влади від імені громадян. Тобто, використовуючи своє законне право на отримання певної довідки, громадянин може звернутися до інстанції письмово, а може, наприклад, користуючись електронною поштою. Е-демократія у широкому розумінні передбачає залучення громади за допомогою сучасних інформаційних технологій до вирішення різноманітних суспільно-політичних завдань. Саме в цьому розрізі ми й розглядатимемо електронну демократію. Прикладом може бути інтерактивна участь жителів у засіданні місцевої ради. Під час трансляції засідання в Інтернеті кожен зацікавлений може висловити своє ставлення до рішень ради, виступів депутатів, і відтак – вплинути на позицію органу влади [1, с.5].

Отже, виходячи з вище вказаного в створенні електронної демократії значну роль відіграє громадянин, а саме його громадська думка.

Громадська думка-один з визначальних чинників громадянського суспільства, за допомогою якого народ може оперативнo висловлювати власну довіру або недовіру до системи влади, тим самим встановлюючи міру її легітимності. Так наголошуючи на необхідності врахування у владних відносинах стану громадської думки, Б.А.Грушин виділяє три її основні функції: експресивну, консультативну та директивну. Сенс експресивної функції полягає в тому, що громадська думка за будь-яких умов займає певну позицію щодо того або іншого суспільного явища, дій владних структур. Громадська думка оцінює і контролює дії влади, спрямовані на вирішення соціальних питань, тисне на владу силою маніфестацій, засобами електоральної поведінки, моральними важелями тощо. Консультативна функція реалізується в тому, що громадська думка радить владі, яким саме шляхом розв’язати ту чи іншу соціальну проблему. При цьому передбачається, що влада дійсно потребує такої поради, зацікавлена в її отриманні. Директивна функція проявляється в тому, що громадськість сама виносить таке рішення щодо проблем у житті суспільства, і воно має імперативний характер [3, с.18].

Протягом останніх років Естонія є лідером за індексом мережевої готовності та входить в топ-країн відносно цього показника.

Ураховуючи високі досягнення Естонії як представника країн Балтії в секторі електронного врядування, розглянемо основні структурні елементи е-Естонії. В основу побудови е-Естонії покладені європейські принципи орієнтування на користувача (доступність для всіх категорій громадян, безкоштовність послуг, швидкість обслуговування, зручність використання, мінімум

інформації в запиті) і принципи, які сприяють інформаційній взаємодії (відкритість використаних рішень, стандартизація процедур обміну даними, уніфікація моделей опису даних і сервісів). В Естонії для е-урядування на першому місці визначено надання послуг для громадян, потім послуги для бізнесу й окрема увага приділяється електронній демократії [2, с.119].

Станом на 1 січня 2015 р. в е-Естонії працюють:

- е-кабінет забезпечує ведення засідань уряду завдяки електронній системі, щоденні зміни стану бюджету можна бачити в реальному часі;
- е-вибори-процедура голосування здійснюється через мережу Інтернет;
- е-податковий департамент-єдине середовище для надання і контролю податкових митних декларацій;
- eRIK-центр реєстрів та інформаційних систем;
- е-комерційний реєстр-різні послуги для юридичних осіб, у тому числі: портал підприємця, реєстрація підприємств, зміна даних, звітність;
- е-кадастрова книга-реєстрація і контроль даних про земельні ділянки;
- е-справа-судова документація і діловодство;
- е-нотарус-нотаральні послуги, документація, діловодство та звітність нотаріусів перед державою;
- е-право-міжмністерське середовище для діловодства й узгодження законопроектів (охоплює всі етапи від розробки законопроектів до подання їх до уряду);
- е-поліція-(дорожні штрафи)-автоматична реєстрація факту порушення, розсилка рішення про призначення штрафу електронною поштою;
- е-школа-підключені всі школи, реалізований повноформатний шкільний щоденник, який включає зв'язок батьків-школа, розклад уроків, домашнє завдання, оцінки; існує зв'язок з іншими інформаційними системами;
- е-депозитарій-центральний реєстр цінних паперів і управління портфелями для фізичних (юридичних) осіб, акціонерні книги всіх акціонерних товариств Естонії;
- е-пенсія-повне самообслуговування фізичних осіб: заява, вибір та управління фондами, різна звітність;
- е-рахунки-єдиний портал, інтегрований з іншими середовищами, де підприємства розміщують рахунки постачальників і покупців послуг та їх історію;
- е-квитанція-єдиний портал забезпечує зв'язок з банками та продавцями;
- ID-білет-продаж квитків (загальний транспорт, міські музеї, басейни, кораблі та ін., роль квитка виконує ID-картка);

Естонії часто приписують наявність найбільш прогресивної моделі електронного уряду в Європі. Досягти такого успіху вдалося завдяки державній підтримці та виділення на пряму розвитку ІКТ до першочергових завдань уряду її суспільства. Так, президент Естонії Тоомас Хендрік Ільвес на 68-й сесії Генеральної асамблеї ООН у вересні 2013 р. зазначив: «Ключовим фактором для прискорення росту є сміливе використання сучасних ІКТ-рішень» [2, с.180-181].

Отже, Естонія є визнаним європейським лідером за створенням системи електронного урядування, яка також є передовою за якісним впровадженням інформаційних технологій до сфери державного управління.

Розглянувши досвід Естонії відносно розвитку електронної демократії, можна впевнено висловлюватись про те, що доля електронного уряду в руках уряду, який очолює країну. Тому формуючи національну програму розвитку електронної демократії необхідно врахувати практику передових країн по впровадженню електронної демократії, а саме Естонію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Електронна демократія : навч. посіб. / Н. В. Грицяк, С. Г. Соловійов; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Н. В. Грицяк. – К. : НАДУ, 2015 – 66 с.
2. E-Government Survey 2014. E-Government for the Future We Want / Department of Economic and Social Affairs. United Nations. – New York. – 2014. – 264 s.
3. Слободянюк А. В. Роль громадської думки в процесі демократизації влади (історико-соціологічний аспект) / А. В. Слободянюк // Вісник Київськ. нац. ун-ту ім. Т.Шевченка. Серія: Соціологія. Психологія. Педагогіка. - Вип. 10. - К., 2001. С. 17-20.

Принь Ірина-Маргарита Олександрівна — студентка групи МО-13, факультет менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: iritka96@mail.ru

Науковий керівник: **Слободянюк Анатолій Володимирович** — кандидат соціологічних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця.

Прун І.-М. О.— student, Faculty of Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: iritka96@mail.ru

Supervisor: **Slobodianiuk A. V.**—PhD in Sociology, Associate Professor of the Department of Social and Political Sciences, Supervisor of Sociological Research Laboratory, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.